

ТЪРЖЕСТВА ПО СЛУЧАЙ 150-ГОДИШНИНАТА ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ

Александра Антонова

Институт за литература, Българска академия на науките

На 16 май 2016 г. в Големия салон на БАН се проведе тържествено събрание по повод 150-годишнината от рождението на Пенчо Славейков. Приветствено слово произнесе акад. Стефан Воденичаров. С поздравителен адрес приветства откриването на конференцията г-жа Йорданка Фандъкова – кмет на София и патрон на културните събития по повод годишнината на поета. Доц. Елка Трайкова – директор на Института за литература, обяви началото на Международната научна конференция и припомни ролята на Славейков в българската литература и култура. Пленарен доклад на тема „Монументализмът на Пенчо Славейков“ прочете проф. М. Неделчев. Произведения на поета изпълни актьорът Юлиан Петров. Събранието завърши с връчване на наградата „Проф. Марин Дринов с лента“ на проф. Гражина Шват-Гълъбова за приноса ѝ в развитието на българистиката в Полша. Специален гост на юбилейните тържества бе кметът на гр. Брунате, Италия – г-н Давиде Будини.

В 12 ч. на 16 май в пространството пред Народния театър бе открита постерна изложба „Пенчо Славейков – обновителят“. Тя е авторско дело на проф. Камен Михайлов и е осъществена с финансирането на Столична община и дизайнерското решение на фирма „Атера“. Изложбата представя важни акценти от живота и делото на Пенчо Славейков. За пръв път се показват темите „Неосъщественото издание на „Сън за щастие“, богато илюстрирано от художника Харалампи Тачев, „Рисунките на Пенчо Славейков“, „Нобеловата номинация“, произведения на Пенчо Славейков, играни от български театри – с декори, афиши и артисти, близката дружба между Пенчо Славейков и Иванка Ботева – дъщерята на Христо Ботев, отношението на Пенчо Славейков към Русия.

В заседанията на конференцията, които се проведоха на 16 и 17 май в НБКМ и БАН, взеха участие учени от Института за литература, Института за изследване на изкуствата, СУ „Св. Климент Охридски“, НБУ, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, ПУ „Паисий Хилендарски“, ШУ „Епископ Константин Преславски“, УНИБИТ, НЛМ, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Бургаски свободен университет, Бургаски университет „Проф. д-р Асен Златаров“, Хайделбергски университет,

Мюнхенски университет, Гьотингенски университет, Хумболтов университет, Университета в Рим, Университет на Венеция „Ка Фоскари“, Университета в Упсала, Полска академия на науките, Чешка академия на науките.

Мащабите на Пенчо-Славейковата културна фигура бяха потърсени в модусите на поетическата, философската и културноидеологическата цялостност; реконструиран бе модерният естетически фундамент (определян като „естетически индивидуализъм“) на Пенчо-Славейковите ранни – и поетически, и критически – манифести отпреди консолидирането на кръга „Мисъл“: поемите „Микел Анжело“, „Сянката на Свръхчовека“, „Симфония на безнадеждността“ и др., програмните статии „Душата на художника“ и „Змай Йован“; анализирано бе въздействието на редица немскоезични източници и на южнославянския характер в усвояването им (спецификата на славянската „модерна“); културният месианизъм и сътрудничеството на П. Славейков с естети идеолози като д-р Кръстев.

Стихът на Пенчо Славейков бе анализиран структурно-семиотически както в диахронен, така и в синхронен план чрез статистически данни и редица смислозадаващи контексти. Разгледани бяха издания на капиталните книги на П. Славейков – „Епически песни“ (1896) и „Блянове“ (1898), а сходствата и концептуалните и жанрови различия помежду им бяха интерпретирани като целенасочен авторски замисъл. Докладите върху лироепическия текст „Кървава песен“ потърсиха, на свой ред, проекциите на поетовия образ, конструираха един недовидян до момента езотеричен код на четене на поемата чрез алхимичния символ на изумруда, което насочи впоследствие дискусията към аналитичната психология и някои трудове на К. Г. Юнг, като „Психология и алхимия“; затвърдено бе схващането за херметичността, за сложната зашифрованост на този труден Пенчо-Славейков текст. Поемата бе прочетена и през раздвижените контексти на смислосъздаване, реконструирана бе тяхната богата полифония, която отвори текста на П. П. Славейков към полетата на културната памет, към превода и актуалните тогава политически каузи. Наблюденията върху антологията мистификация „На Острова на блажените“ постави темата за парадоксалността на писането, потърсени бяха връзки и с други подобни проекти в европейската литература, сред които известната мистификация „Папа Хамлет“ на Арно Холц и Йоханес Шлаф (1889), с която вероятно българският поет се е запознал още в Лайпциг. Изследванията поставиха интригуващ акцент върху значещата смяна на поетовите атрибути в работи на П. Славейков от различни периоди, а заедно с това и върху метаморфозата на този образ във времето; по-малко известни, предимно публицистични текстове реконструираха Славейковата поетическа митология.

Мащабът на Пенчо Славейков като „междукултурен автор“ бе осмислен чрез преводаческото му дело в антологията „Немски поети“, както и в италианските му преводи от първите две десетилетия на XX в., във фигурата

на поета медиатор (отношенията на Пенчо Славейков с Чехия, Италия и Англия); културната значимост на Пенчо-Славейковото дело бе обгледана в сюжета на възникването на антологията „Сянката на Балкана“ (Лондон, 1904), в прелюбопитните отношения между българския съставител и английския му партньор Хенри Берлайн.

През схващанията на по-малко известни автори и изследвания в металитературен план бе иновативно разгледана Пенчо-Славейковата философско-психологическа интерпретация на религията, разгледани бяха особените връзки между Славейковия мотив за мълчанието и исихазма. Плътен блок от доклади разглежда делото на Пенчо Славейков като театрал, органично изразяващо разбиранията му за национална култура, а завръщането към публичните лекции на Славейков го припомни като завладяващ оратор. Открити и аргументирани бяха редица продуктивни усвоявания на Пенчо-Славейковата поезика у по-късни творци като Блага Димитрова.

Текстове на Мара Белчева, завинаги застинала до пиедестала на Пенчо Славейков, се превърнаха в органична част от възстановката на поетовата фигура. Изнесени бяха сведения за новоразчетени нейни писма, както и за неизвестни нейни стихове, открити в тетрадка ръкопис – цяла малка стихосбирка, създадена в първата половина на 1921 г., в която Белчева завръща моменти от своя живот, изтеглени във философски обобщения, в нова за нея народопесенна стилистика.

Докладите и от двата дена на конференцията представиха оригинални акценти и гледни точки, фундирани в нови или малко известни факти около личността и творчеството на Пенчо Славейков. Директното, разтоварено от предубеждения вглеждане в документи и архиви се насочи към Нобеловата награда, предлагана за Пенчо Славейков: изнесени бяха многобройни факти около номинирането му, подкрепени с редица архивни документи от Швеция, разчетени бяха и сериозни грешки в някои от съществуващите им преводи на български език. А митът за „доброволното изгнание“ на поета бе интерпретиран като търсене на вечен пристан за неспокойния му дух.

Докладите бяха съпътствани с дискусии, които отвориха нови възможности за прочит на монументалния Пенчо Славейков.

Честването на 150-годишнината от рождението на Пенчо Славейков включи и редица съпътстващи прояви. На 16 май в пространството пред Народния театър, чийто директор Пенчо Славейков е бил, беше представена изложба, която чрез много неизвестни или малко познати документи и снимки разказа за живота и творчеството му.

В началото на тържествения концерт, който се състоя в зала „България“ на 17 май от 19.00 ч., г-н Будини поздрави многобройната публика и изрази гордостта на гражданите на Брунате от това, че техният град е приютил големия български поет в последните дни от живота му. Доц. Миряна Янакиева представи духовната връзка между музиката на Лудвиг ван Бетовен и поезията на Сла-

вейков. Актьорът Николай Антонов пресъздаде Пенчо-Славейковата поема *Cis Moll*, посветена на любимия му композитор. Оркестър „Симфониета София“ с диригент Свилен Симеонов, хор „Светослав Обретенов“ с диригент Славил Димитров и пианистката Даниела Андонова изпълниха две произведения на Бетовен: Фантазия за пиано, хор и оркестър, *C-Moll*, op. 80 и Симфония № 5, *C-Moll*, op. 67.

На 18 май се състоя пътуване до родния град на поета – Трявна, където бяха посетени редица места, свързани с делото на Славейковци: Славейковото школо – едно от първите светски училища в България, в което през 1849 г. тревненци канят Петко Славейков за учител. Той въвежда редица прогресивни педагогически подходи, сред които отмахването на тежките телесни наказания за провинилите се ученици, изучаването на музика, рисуване, физическо възпитание. Тук редом с изявени българи получават познания и децата на Петко Славейков – Пенчо Славейков и Иван Славейков. Посетена бе и Славейковата къща, където се раждат и отрастват всичките седем деца на Петко Славейков, високообразовани личности в културния и политическия живот на България: Иван Славейков – кмет на София през 1885 г., министър на просвещението в правителството на Петко Каравелов, народен представител (IV – XI Обикновено народно събрание 1884 – 1901); Христо Славейков – министър на правосъдието (1910 – 1911 г.) и народен представител в продължение на 25 години, председател е на XIV Обикновено народно събрание (1908 – 1910); Рачо Славейков – генерал от Българската армия и разбира се, един от най-големите поети на България – Пенчо Славейков.

По време на посещението в гр. Трявна се състоя среща на делегацията от гр. Брунате и участници в Международната конференция с кмета на града – г-н Дончо Захариев, както и с представители на тревненската художествено-творческа интелигенция.

Г-н Давиде Будини дари на музей „Петко Славейков“ в Трявна документи, свързани с кончината на Пенчо Славейков, които за първи път стават обществено достояние.

CELEBRATIONS ON THE OCCASION OF THE 150-TH ANNIVERSARY OF PENCHO SLAVEYKOV'S BIRTH

✉ **Dr. Alexandra Antonova, Assoc. Prof.**

Institute for Literature
Bulgarian Academy of Sciences
52, Shipchenski prohod Blvd., bl.17, fl. 7
Sofia, Bulgaria
E-mail: alexandra.a.antonova@gmail.com